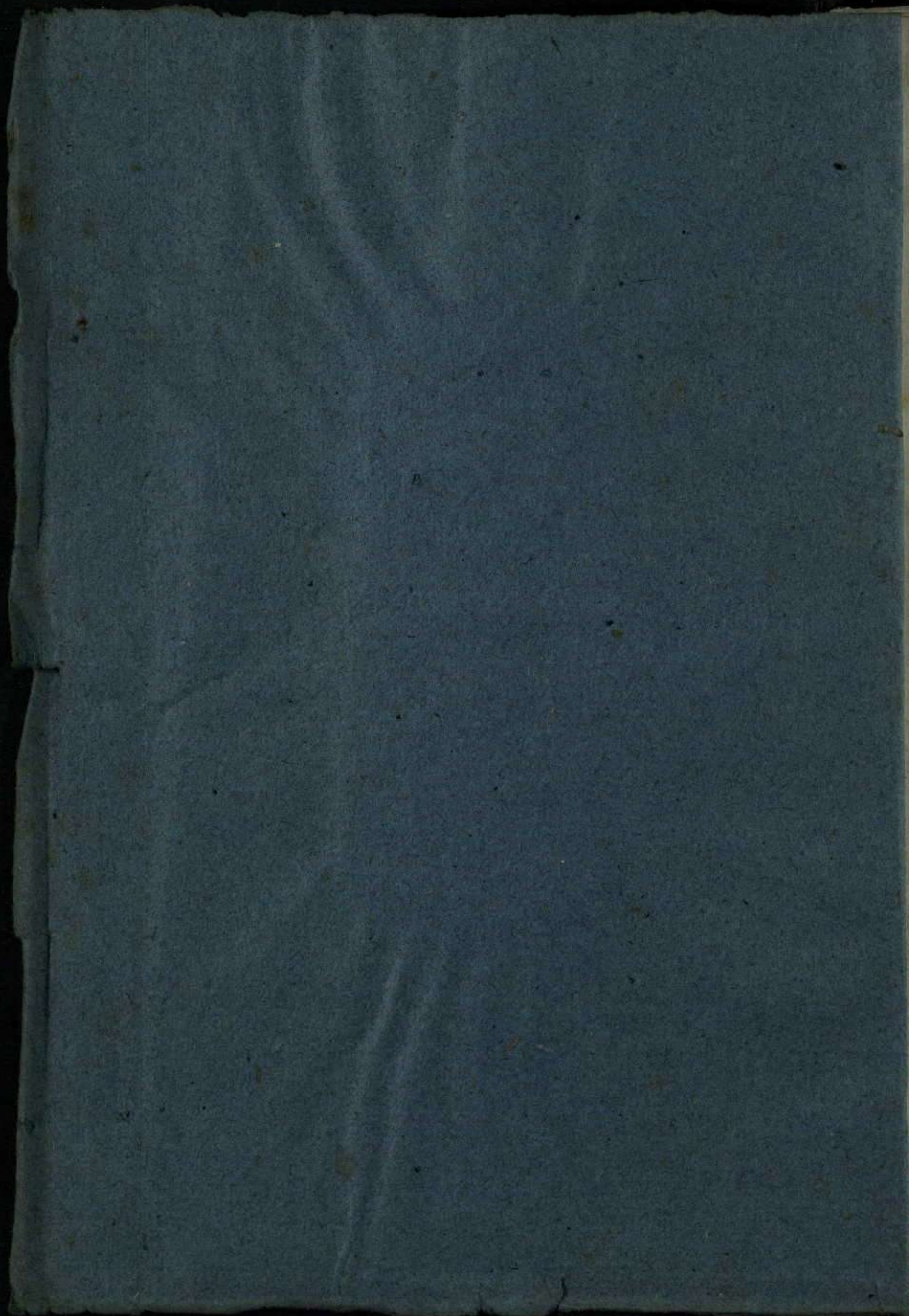


5-24-5

73	III	5	1.
----	-----	---	----

/
 La Mont de Cesar,
 Bibliotheca Teotroil de
 San Montella,
 Bonnacolor.

MS. 230



1

La Mort de Juli César.

⁶Proclucció ¹lliure y ¹compens-
²gabaelgunas variants. ³Tragedia ³
clivota ⁴de la que en tres actes
⁵de ⁶Volter, ⁷Per Pau Montella,

Personatjes.

Juli César. Dictador.

Marcus Antoniu, Consul.

Marcus Pruto Pretor.

Casiv.

Limbrá.

Décimo.

Polabela.

~~Caixa.~~

Altra, Senadors.
~~Romans per Don J. y L.~~

Lictors, y Poble romá

La escena a Roma.

Acte Primer
Lo Foro de Roma,
Escena 1^a

Cesar, Antonio,

Antonio. Ha arribat el felis dia en
que el poble roma' s'acclama
per son rey y vencedor.

Tu sabs que jamay s'he tingut
enveja; m'he interessat mes per
sa gloria que pera mi.

To he preparat ei m'els romans
las castrenas que abuytu els im-
peras, y sob caspiu al segon pue-
to baix ton imperi.

Mes satisfet estig podente oferir
la corona, que si jo mateix me
la posas. Pero no puch compren-

direr lo que passa en son esperit,
 apesar de rodejar de tots els ho-
 nors y tota la gloria, a t veitx
 trist; suspiras;... ¿Com aixis pot
 estar el rey de Roma y de l'Aten?

¿Que es lo que t afligeix?

La ausencia de la guerra de
 essar. La amista. Si; jo t deixo.

El meu ~~destino~~ merida a Ba-
 bilonia; es precis venjar sobre el
 Partio, de Craso y Roma l'oprobí;
 els meus guerreros solament espe-
 ran que aquesta ma el cetro em-
 punyi; pero al marchar, espero
 de la feba amista, que ab mes
 fills viurais ab estreta unió;
 executor de ma voluntat i nom-
 bro, compleix ab esmero lo meu precepte

serveix de pare als meus estimats
fills; no esixeixes de tu juraments
em basta la promesa, que la con-
templo enes pura que las ciras
de nos Deus.

Antonio. Estimo de tot cor la confian-
sa, pero sento que busquis guerra
y mort sens contar ab mi; de pro-
fessió y' amparo pera los fills ni has
partout; un sant sols ten correch;
Octavi!

Cesar. Ha arribat el moment amich
de revelar-te el motiu del dolor que
^{es queixa}
desperta mon cor patern.

Octavi, no es de la meba sang;
sols ueloptant ho me l'han do-
nat las lleys, y Cesar i' he nomenat.

Pero el destíno, jo no se si favorable ó
 contrari; de un fill natural m' ha fet
 pare; d'un fill que jo estimo ab tot
 l'afecte de mon cor, y que per ma des-
 gracia correspon ab tota la ingrati-
 tud al meu afecte.

Antonio; Y qui es aquest fill ingrát?

Essar. Si; ingrát; Caton va formar desde
~~en~~ sa infancia son caracter; foy un típic
 partidari de virtuts populars, defensor
 ferm de las antiquas lleis de sa patria
 y fiero e fer enemich del poder arbi-
 trari; va empunyar las armas contra
 mi; y en tots temps ha augmentat las
 filas de mos contraris. A Thesalia fou
 presoner meu, y á son pesar per desve-
 gadas l'hi he salvat la vida.

De
Antonio. Marco Bruto parlant,
César. Te Hejeix pera que no t'quedi el
mes petit dupte (Qui entrego un pregoniu)

Antonio. (Hejeix pera si); Oh Deus!
¿Que veita? Servilia germana de Catón...

César. Glusos ocults y sagrats ab mi
la veien lligar. Catón son germana
el fer Catón a la primera enemistat
que tinguerem, per verjansa, a un
altre duenyo la va cedia; pero el pri-
mer dia de son exilió fou l'ultim
per son espus. Baix lo nom de
Marco Bruto mon fill i ha educat...
¿Deus sagrats! El reservabau tal volta
per ma desgracia? Pero... Hejeix;
de tot i entencera aquest plech.

Antonio (Hejeix.) "César yo moro. Els des-

simos celestials occubom a' un temps
ma vida y mon amor. Recordat
de que e Marco Bruto at deu el ser.

At deu; puja aquest fill ~~conservant~~
sa profesant de la mateixa curior que
morint et professa sa desgraciada
esposa "Gervilia."

¿Es possible Cesar que lo Deus ha-
jam donat un fill a aquesta naturalera?

Cesar, Es veritat que pensem els dos de
un modo ven divers; mes sa firmesa
y son valor a tota proba, ataque mon
amor propi; obra ell en mon interior
una sensacio tan estranya, que m'ini-
ta, y m'pleu al mateix temps; sera
tal vegada que un encant seductor
m'interessa en favor del objecte estimat

cuales naturales de l'home y pare,
La firmeza m'impesa y hanta fins
l'escuso de que reprobí en mi el
l'alt poder. Me se dire; sent Marco
Bruto fill meu com es, no deu te-
lerar en Roma un dueny y senyor;
mon modo de pensar fou igual al
seu en ma juventut, velti a Gila
vareita professor, y a tots els tirans,
No puch reprobar son crim, puig
que no fa mes que imitar mon
exemple. Ciutadà plebeyo fora yo
encara si l'orgull obsecat de Pompeyo
no haques volgut subjectar-me a sa
gloria en menospreei de la meua.
Encara que soberbo y ambicios, adoro
la virtut, ya no ser Cessar, el modo de

pensar de Marco Bruto tindria.
 L'home no obstant, fill de les circum-
 stances i de Marco Bruto mateix
 creuant arribi a penetrar aquest secret,
 altre sera son modo de pensar no'n
^{finalment} duplis; tot en inclino a creure que
 si l'hi ofereixo la corona real, un
 fill recobraré, que cre no ting.

Antonio. Duplo que ho conseguixis, co-
^{sertament} nect sa enterea y se at vertosa que
 la secta que professa no admet adu-
 latoris ni convenis. Tu gata de endu-
 rir els pits contra la humanitat y
 sos drets; Cator mateix el superbo Ca-
 ton, la victima de Plotia que despres-
 siant un perol humillat va preferir
 la mort a la amnistia fou menos dur,

Cimbrio Decimo, ~~Caeso~~, Albesse-
nactors, y Lictors.

Cesar. Entreu companys; dignie ceptoyo
de la grandesa del imperi romá.

Veniú al meu costat Decimo Casio,

^{Cimbrio}
y ~~tu~~ Marco Bruto estimat. Assentau.

(Passentau en los siticels.)

Atribada es l'hora en que si el
Deus me proteixaxen, en que se ra-
lisi la conquista total del mont.

Lo que falta al Romá de las tres
parts del uniuers, procurem adqui-
rir per dret de conquista. Tot esta
disposat per la gran empresa;
demá meixeix emprech lo March
victje. Bruto y Casio serán mes
companys; la sort de Italia y de

las Gaules la fió al bon zel de Antoniu;
 als reis subjagats del Estellante y del
 Pretis; Cimbric ab esmero governarà
 la Grecia y Licia destinio en presni al
 discret Marcelo, y la Siria y el Ponto
 á la intelijencia de Casca y Decimo.
 Repartit aixis el mon y felis la
 patria sen facio, elige el Senat el
 nom ab que dech ser per jo manar
 las nacions y dech subjectar á tots
 als meus preceptes. Si la fou dictador
 en sos triumphes, Consul Marcio, Empera-
 dor Pompeyo; yo al ultim vaita vencer;
 eredar es necessari un nou nom per un
 mande nou; nom mes grant, nom mes
 sagrat y menos exposat á las con-
 sideracions, nom ja consegut en altres

sempre en Roma temut, y estimat.
del Univers. Per la veu y en va sots la
propulsió que en va Roma contra
el Persa dirijira las armas, puig que
tan sols es concebit a un rey la gloria de
vencels. Cessar aspira a conquistar
la Persia, Cessar confia conseguir son
intent y Cessar no es un Rey; un ciu-
tadà tant sols, conseguit per sos fets bri-
llants, no esta lliure dels caprichos
del poble caprichós. Ya mes de ven
romans, bastant he dit; no poden
ignorar lo que desitjo. Agraits y cau-
telosos recorden are el poder que ting.
Cimbri. Eceptes y coronas que reparte-
xes que sols son fruit de nostre való
als ulls de Roma y del Senat, no

serán dignos con premi y beneficiu;
 si, per insult a nostra patria; jameny
 Pompeyo, ni Mario, ni Curbon ni Si-
 la mateix al usurpar la autoritat
 al poble ens parlaren com ^{tu} us parlaves
 ab l'enguatge de rey, ni s'atrevirien a
 disposar de lo que es de Roma a son
 arbitri com tu; tots crequeren que a la
 clemencia, a la bondat de Cesar
 clauriam un be mes verelader, un do-
 mes esquisit, superior als mandos y
 als ceptres.

esser. Y quin es aquest be que tant ponderas?

ombrio. La Libertat.

ots. La Libertat.

casio. Em recordo que tu mateix la vas
 oferir un dia, baix el mes solemne

jurament de abolir pera sempre en
Roma lliure ~~el mes solemne jurament~~
el nom de Senyor que aburrim. Judi-
caba Casio y ho judicaban tots que
habia arribat aquell felis moment
en que ampliria el vencedor del
mon tant justos y patriotics de
sitjos. Captiva Roma, desolada,
fumejant la sang de ses fills pre-
dilectes, tant sols la animaba eixa
esperansa que per ben fundada
era un consol. Abans que de Cesar
som de Roma; gran es don poder
el reconeixem; Pero pensa en cum-
plir lo que ens vares prometre.
Bruto. No per incompatibles considero
la llibertat de Roma y la grandesa;

9

Si Liberiana es en el Indio, perquè en el
Fiber ha de ser esclau?; Què no impor-
ta que son nom veneri' humilment
l'univers y Reina la aclami; si
aquí arrastra las mes pesadas ca-
denas?; De que serveix que sapigam
los romans que Cesar ha adquirit
nous esclaus? No son els Persas no
els enemichs de Roma mes atrevits
y sanguers ^{guinans}. Altres n'hi han de
mes terribles; jo ho asseguro.

Cesar. Tu també i Marco Bruto parlas
aixis?

Antoni (a Cesar apart.) Ten has con-
vensut? Son uns ingrats que no
mereixen els teus favors.

Cesar. Es a dir que vosaltres preteneu,

sobervos, irrita ma paciència y ma
bondad; vosaltres que sou meus per
dret de ma esposa, vosaltres que
foreu adulators de Mario de Pom-
peyo esclaus miserables, que la vida
conservau perquè del vegeu la mon
despit mes de lo que debia es va
de tenir sobre vostres caps? Turbu-
lents Republicans sou, emprende-
dors per una suma clemencia; vil
silenci guardariu en el palau de
Gila, y em recriminau perquè estau
verts de que no se humiliarme a la
venjansa. Això es lo que vos infun-
deix a breu moment per a parlar-me de
Roma ab orgull. Pera a parentar
patriotisme cel y sentiments

grants en presencia de vostre ven-
 ceclor; tant arroliment,; Per que no
 l' mostroreu en Farsalia,? Meu
 fou lo llorer, y vostre l' oprobi; qui
 no va saber vencer, que serveixi y
 supressi

Bruto. Torn Romans, lliures morirem.
 Ningú a Thesalia? Tu va demanar
 la vida, ningú fou cobert fins a
 sol extrem; Tu ens la vas concedir
 sens demanartela pera poguer mi-
 ller encilironos; tots la detestem
 si ns ha de costar la llibertat.
 Si estas resolt, que ningú es llibri-
 de la via, si prebens reinar, matem-
 primer.

Car. Retirem tots; y sols e Marco Bruto

quecli' ab mi.

(Jurtem los Senadors.) Escena 4.^a
Cesar Antonio Bruto.

Meil altrastjes nous dirijeixes
cada dia ei ma persona, pero tu no
m coneixes; lluny estich de atenten
contra ei la vida; elsprecia el furios
celo del senat; tu sol pots desar-
mar ma ira, tu sercis de mon
amor el sol objecte.

Bruto. Si tes promesas, com deus, cum-
pleixes, tota ma sang derramare
en ton obsequi; si vols ser opressor
de la Patria, los beneficis y ton
amor aburreixo. Me convidas a
que clar me aqui ab tu, voldria com-
ptauret mes no puch; Antonio esta
a ton costat y no es Roma perque de-

sitcha un Rey; no puch resistir sa
presencia. (Gurt.)

Escena 3^a

Cesar e Antonio.

Antonio. ¿Estois desenganyat?

¿Es posible que la natura de sa cultura
di un cor tan dur? Sepulta per-
sempre en el olvid aqueixa fura
secret que Sagobia; filori Marco
sa libertat percluda, pero ignori
al menos ei qui persegueix; no me
reia un pare com Cesar; y puij
que ¹ los afectes y ³ la bondat ² descomia
Olvida que es ton fill.

Cesar. No puch. Tot hi professo pater-
nal carinyo.

Antonio. Deixa clonges de aspirar al ceptre;

Forma à baixar ei' la classe de la encal
hous pujaot, que no s'aveu ab lo hono
la condescendencia. ¿ Tu prebens
gubernar ei' Roma ~~gubernar ei' Roma~~
cuant s'pouciènt supreixes els elictoris
de un Cimbro, un Casio y altres sena-
clors de nom oscur y cor superbo?
¿ Et el Rey del mon insultan ab brevis
y encara respiran?

Cesar. Han nascut iguals meus, ab
las armas ls he venut, en virtuts
ls sobrepujo y en poder ls sobrepujo
be puch perdonar l que es resisteixin
al dur jou que preteng imposarlos.

Antonio. Mes proclich de seny hauria
estat en son puerto el Mario; mes sever
Gita, no curiam retardar son castich.

L'esper. Barbaros tots y assassins foren.
 La opressió el terror y els punyals de
 sa fortuna vils instruments forma-
 ban la política de Gisa; els cardals
 sostingueren sas lleis; de Roma foren
 l'horror, yo mes hamma sa dicha
 seré. Conech el poble, predich del
 amor com del odi canbia molt fa-
 cilment sos afectes; si ma grandesa
 y mon poder l'irritan, ma clemen-
 cia el deixan satisfet; no perdo res
 en concedi' polítics perdonos a' qui
 dany no m' pot fer; que disfurti Ro-
 ma una aparent llibertat enant
 en realitat arrastra cardenas; preu-
 rar dech cubrir de flors lo profont
 abim al que apoc apoch obavitse

(procurator electi)
arrastant; o menjar aqueix figne
perillos evant prudent y ab con-
fela el vaitx encadenant; o gruelar
y oprimir; y castich siga a nos rivals
el mateix amor del poble.

Antonio. Fenda el terror y regnarás seguir.

Cesar. Tant sols en los combats desitjo
ser temut.

Antonio. Venrás com a abusa de la
indulgencia.

Cesar. No ho espero; fins aqui ma
bondat ha sigut venerada; si la
clemencia Roma alza un temple.

Antonio. Del mateix modo n'alzará
un altre a la venjansa; no esperis
menys de eixos cors empedernits,
la desesperació en ells resideix.

De Roma son idolatres per terra,
 cruels per deber; Casio ja esta previn-
 quit ^{de} que jo abuy he de cernirte la
 corona; de son despit hem elat pro-
 bas en ta presencia; yo t'aconello
 que t'asseguris etels mes revolucionaris.
 Cesar. No t'hemio. Si t'pogues temer,
 els castigaria; aquest partit fora molt
 violent y l'ocli me t'auria; ei sus ba-
 tallas se presentarme y demostrar
 ma valentia; al enemich se vencer
 ab gloria, mes no se castigar despues
 qui he venut. La humilliant sos-
 pita y la venjansa de t'errem de
 nostres cors, y sobre l'univers sumis,
 establirn un nou imperi.

~

Acte Segon.

Dorsívol del capitolí ab vassians estatujas entre ellas la de
que perca a un ^{capitolí} ^{factor lo} ^{capitolí} ^{al qual se-}
Potimpieyo, a la ^{esquerra del} ^{capitolí} ^{al qual se-}
suja per medi de

Bruto, Antonio. Dolubela,

Antonio. La suma bondat y el poder de
Cesar mes condescendencia merexiam,
no subs encara ei qui professus un odi
tant mortal y encarnisat; y tremo-
laricus si curibessis ei saber...

Bruto. Tremolo ja sols de escoltarde; Tu
enemich de Roma la que has venut,
esperas seduirme? Tu se que t son agron-
dables las cadenas; ves donys ei besar
las indignes mans de aqueixa orgu-
llos rey que las forja.

Antonio. Tu aspiras a ser heroe y sols lo-
quas que per cruel y barbaro t tingam.
Si vols curibar a ser ho, comensa per

domar sa soberbia.

(Surten Antonio y Dolabela.)

Escena 2^a

Primer ingreso Bruto.

¡Oh! desgraciada patria mía!
 ¿Aquellos son els particularis que
 arrestan? Horacio Decio y tu Bruto
 vengador de la ley, per cuabs venas
 em cor la teba sang. ¿Croritens al
 veure com ha dejenerat la grande-
 sa y la dignitat de Roma!... tots ls
 vivents tremolan y prostergats la ca-
 elena acceptan. Tot ~~hast~~ fins la vir-
 tut nis han robat. A Roma busco y
 no la trobo. ¿Que valtes ilustres ciuta-
 dans protectors del poble que jo he vist
 morir, y que esciten mon llamp!.

¡Fort Pompeyo! y tu; Catón elivi!
¡Heroe postre de la limpia sang del
immortal Scipion!... Sols vesabtes m
comuniquen aquest ardor que m reje-
nera, aquest ardor sacrosain pur del
que vostres animas estaban impregna-
das. No habeu mort no; viviu din-
tre de mi, en mon esforçat cor, a qui
ting tot l'honor de Roma que unu-
paren els feroches ~~terren~~ opressors
(Repasant la inscripció de la estatua.)
de la terra. Pero... ¡Que veïta! Al peu
de la estatua de Pompeyo haya una
inscripció (Lleixia); "Marco Bruto
tu dorms y Roma se esclavisa."
Ment qui tal ha escrit, mon espe-
rit vetlla, no m'atribuim a m'la
esclavitut de Roma, veïta que a

Roma la virtut se aprecia; que
 se esgota la mebu ma y el meu
 animo, que un venjador es busca
 y es desitcha; donchs, ja s'ha tro-
 bat; si Roma demana seny,
 jo la deixare ben satisfeta.

Escena 3^a

Pruto, Casio, ~~Leina~~, Decimo.

Romans.

Casio; Oh Marco Pruto! Vina als meus
 braços per última vegada; no es-
 perem ja gracia de aquest monstre,
 nostre valor y entusiasme s'escau-
 peran; som ja tal volta els ultims
 romans; contra nosaltres va a em-
 plecar la força, sols nos queda oprobí
 y esclavitud. Roma mor. Abuy de

Roma y del mon Cesar triunfa.
¿Per qui combatiren nostres Pares?
¿Sis vicches de virtut de guerras y de
treballs sens fi, de que han servit?
Cesar empunya el ceptre de la terra
usurpa las espullas dels reys, y
ab indigne orgull, a paclera del
fruit de sis sigles de combats y de
gloria immortal. La patria cau,
la llibertat no existeix.

Bruto. Espera Casio, que prompte
renaxera.

Casio; Que dius! (Veus elindre.)

Pero...; Que son aqueixos veus?

Bruto. No escoltis aqueixos veus in-
dignos, que al finc de Roma
victoreixen.

Casio. ¿La libertad renaciera á sus días?

¿Com es posible?.. el ruido aumenta.

Escena 2^a

Dits y Cimbrío.

Casio. ¿Cimbrío! ¿Que ha sucedido?

Decimo. ¿Han ocurrido ~~de~~ nuevas desgracias? ¿Que has sentido, que has visto?

Cimbrío. Nostre oprobio he visto; es proba-
lo ^{lo Capitoli} ba Cesar en el ~~segregat templo~~; y
semblant al cleu dels troncs, allí
anunciaba al poble son de desmuni
de unir a Roma y conquistar la
Persia; allí l'hi procligaban los
dichats de "formidable llum de la
guerra, de vencedor y vencedor del
anon" Atres pero res elevaba su so-
berbia, el titol de rey evocaba;

el vil Antonio arriba, penetra per-
entre la turba aduladora, y el ceptre
y la corona l'hi presenta; callen
tots; dobra el genoll y col·locant la
corona sobre son cap, "Cesar reipra"
l'hi diu, "sobre nosaltres y el mon-
enter." Al sentir aquestes parau-
les, los rostres s'han transmutat;
s'ouen exclamacions de disgust
en lo temple, uns han fugit hor-
roritzats, altres s'han cobert la
cara de vergonya, altres proferian
expresions de furor y rabia; Cesar
que tot ho observa, afecta sentiment
estudiats; llansa y trepitja la
real corona junt ab lo ceptre que
empunyaba. En un moment,

~~per desgracia~~ ~~tot~~ ~~ocombia~~. Tots
 ; O cequera! se judicau lliures, tots
 a' la alegria s'entregan; Antonio
 Palermna, y queda turbat el mateix
 Cicer. Surt del capitol, y mana que
 el Senat se reunexi ~~de aqui a~~ dintre
 una hora; ~~ay!~~ Tal volta la ultima.
 La mitat del senat que abans era
 incorruptible y just, ha comprat a
 Roma, y ¡Perque... pera millor ven-
 dre-la: mes vil que el poble afavoreix
 los projectes del opressor. Cesar, que defet
 ja reina, ambiciona las royals insignias,
 y quant el poble las hi nega, el senat
 a' entregardas hi es prepara. Bre vosat-
 res que m'escoltan, digau-me, ¿Quin
 recurs' ens queda?

Casio. Acabau ab una vida ignominiosa.
Jo he tolerat algun tant las cadenas
mentres quedaba un raix de esperansa
de veure lliurada la patria. Pero ja
que l'estat se desploma, baix sas ruinas
nos habem de sepulbar. Ha arribat el
moment de seguir el camí que Caton
nos va senyalar: ¡Scipion! Pompeyo!
Ben pronta la meba certissima se reu-
nira ab las vestras.

Bruto. No; no imitem a Caton ni a nin-
gu; tot en mesaltres siga nou y grant.
El mon enter ens observa, debem justi-
ficar la admiracio que Roma a nostre
nom conserva, al morir sa grandesa.
Casio. ¿Que habem de fer alongs en tal
conflicte?

Quinto. (Mostrant l'escriu.)

Miracle que diuen.

Casí. La mateixa reconversió m'han
dirigit.

Quinto. La mereixem.

Simbrío. La hora d'acosta; dintre pochi
moments l'opressor triunfa.

Quinto. No. Dintre de pochi, moria l'opressor.

Casí. Et reconech. Dignes de tu son aquei-
xas paraules.

Decimo. ^(Eleva) Quads sentiments ting aquí; ^(ce) me-
nich deteixans vira als meus
~~els seus~~ beassos (Sabassans.)

Casí. Teu sera l'honor de la empresa;

et be de la Patria d'aconsella, y d'inspira
projectes immortals. Es precis amichs
rentar l'oprobí de la terra, y a falta del
llam dels Deu, llamps sigan nostres

punyals. Cimbric, ^{Latin} Devine, Romans
inclomits; ; No pensau tots aixis?

Tots Si; si.

Cimbric. Tots sabem despreciar la vida,
Amor a la patria y odi a Cesar.

Per a venjar a Roma estem prompts.

Devine, Oprobi es per nos altres tolerar
per mes temps las mans que no en-
caclenon; vibrar el punyal es precís
y un crimen ^{es} cada moment de nostre
sordansa.

Brute, Nostre valor y nostres braços bastan;
Ciceron serveix a la libertat ab sa elo-
cuencia; cobart en los perills y atrevit en
la tribuna sa eloquencia no serveix pera
venjar a Roma esclavizada; aquest po-
dra ~~se~~ ensalsar nostres agamys com

orador, nosaltres obcedim com a valents,
nostres sigant tots los perills y tota la gloria.

Ponto es trobava Cesar en lo senat su-
freixi alla lo castich de son crim.

Las avingudes ^{del capitol} guardan ab cautela
sos satelits, nostre mort, es inevitable;
pero si l'opressor frustra nostres plans
y es necessari morir, ¡Quina mort es vo-

lens mes gloriosa que la nostra? Ab nos-
tre sang, correrá la seba, y que la lli-
bertat de nostre patria renaxi de sas
senclous mes hermosa, y que en Roma
y en l'anon eterna siga.

Avem doncs sens tardansa al
Capitol, allí volque oprimmes nos,
morí allí.

Ponto ¿ja que disposats estan a beure

afrons, ab mi jurau sobre aquesta es-
^(Presentant l'expansa, tots l'imitant)
pansa, per la sang de Caton per las frentas

cecidias de euants en taclans mori-
ren en las ardentas arenas del Africa,

per los Deus que nos escoltan jurau que

á nostres cops el ^{l'opressor.} tirano ^{caurá.} caurá.
^{Tots; Coura! Jurau}
Casió, Jurem guerra eterna y estermi

á euants ambiciosos vulgan la corona

ceuyise. Pares, fills, jermans, tots cai-

gan, el dia que ^{com a} tiranos se presentin.
^{Tots Coura. Coura.}

^{Canó.} Et qui no habem de respectar altres idols

que la virtut, la llei y la patria.

^(et delantantre á la estatua de Pompeyo.)
Bruto! Heroes de Roma! eualsimats jés

omptam nostres pits de ardor y de entu-

siasme, reben nostres bost y nostres

^{Tots. Si!}
promesas. Correm armats á la

diyna empresa. (Desapareixen tots)

(Per el capitolí)

en tumult. Bruto queda l'últim.)

(Sortint per la dreta).

Cesar. Espera! Ahon vos desditehat?

Escena 5^a

Cesar, Bruto, ~~Licors~~

Bruto Ahont jamai veija tiraris
com tu.

Cesar ¿Que dius?

~~Cesar. Desessimo Licors. (El volterjar.)~~

Bruto, Abocaba de una veguela las in-
fancias; de ma vida dispusa que
m molestas.

Cesar. Tove incauto. La mes insignifi-
cant senyal meba, fora bastant pera
privarte de ella; ¿De que t'espueixas?
¿Quals son ~~la mes~~ delictes?

Bruto. ¿Aparentas ignorarles? Els estuyos
del mont; la miseria de la patria, la
sang dels pobles; las virtuts que demortas

complices en las crisis incalificables,
y la hipocresía que amaga las injusti-
cias para ^{enlazar} mella en ~~enlazar~~ la terra.

Cesar. Aquest baldo es de Pompeyo; ell
va saber ab sa fingida virtud la ceda-
da ^a de Roma ^{en ganyar} ~~serprender~~; superbo,
altiu, se desdenya ser igual a Cesar.
¿Creus tu que si ell ayés quedat vi-
torio's subistiria la llibertat de Roma?
El despotisme y la violencia sols vos es-
tuba predestinada. ¿Que curias fet
alla vos?

Bruto. ¿Que habia de fer? Lliurar la terra
de un despotu cruel: sacrificarlo.

Cesar. Ta veix la recompensa que m'
destinas. ¡Ah! ¡Desdichat de mi!
Peru ma ruina el cel se reserva.

Bruto. Si així ho jutlicas; perquè no'm
castigues? ¿Que t'elate?

Cesar. La naturalesa; el meu cor.

(L'hi entrega lo pergami de Servilia.)

¿Ingrat!... el gran secret que conté

aquella escrit penetra; mira qui'so,

y luego aborreixme si pera xó tens

votat. ^{entranyas.}

(Després de haber llegit, persi)

Bruto. ¿Que veïta! ¿Somni o estich despert?

¿Cesar mon pare!

Cesar. Fill meu, j'oso. (Pausa.) ¿Perquè t'

elaten? ¿Com no t'flauros a'n als meu.

braves? ¿Que es això? ¿No t'Púmpiro el

mes insignificant sentiment d'amor?

Bruto. ¿Jurament! ¿Oh Patria idolatrada!

¿Oh insupportable, ~~inutil~~ existència!

Cesar. ¿Quins pensars el cor t'aflijerem y

¿Permentan? ¿Et dona pena el ser
fill meu? ¿Temps participar de
ma grandesa, o ¿repugna pertenei-
xer a la ^{dignitat} classe que jo he sabut ^a condecorar-me?
~~(codiciat)~~
el monclo despotich del mont fust
~~sols he codiciaba pera tu el desgraciat~~
~~pare a qui aborreixes, el precios fruit~~
de gent combats, ^{la dignitat} el ~~titel~~ de rey que
¿pecas ^{sapigas que,} ^{tot ho} pera sols ~~pera tu~~ he codiciaba.
el desgraciat pare a qui aborreixes.

Bruto, ¡Oh Deus, misericordia!

Cesar, ¿A contestar no t'atrebeixes? ¿Son
de odi o de ternura aqueixos transport?
¿Quin secret fatal ~~en~~ sobre tu presa?

Bruto, ¡Oh Cesar!

Cesar, ¡Fill meu!

Bruto, ¿Quin supriment es aquest!

Car. ¿Perque de pare el ~~fill~~ ^{carinyo} m negus?

Bruto. Si pare meu ets, una gracia tam-
sols ~~de suplicio~~. demano.

Car. Digas fill meu; tota la clieha
finche en conceiditela.

Bruto. Dongos be; o'matam aqui mateix
^{cesa,} ~~mateix,~~
o de reinar en aquest moment ma-

Car. Enemich encarniscit; si gre
ferotche que en va traict de carnisar;
cor de pectra en durit ei fonsa de terrura;
No ~~de correch~~; surt de ma presencia

¡Barbaro ciutaola! desde abuy juro
que he de imitarle en duresa; ^{el} ~~la~~
^{sentiment de pare}
~~naturatera~~ no escollare, ja que no

impriva de sos ofensas; pera imple-
nar, Cesar no ha nascut. Sanguinari

vere, ja que tu m ho ensenyas.

Les classes desfaix que ab tu m'
llygan
~~unraer~~, y enterament llyure allun-
yo pera sempre la clemencia; ab to-
da la sang fresca m'abencorno al
ocli; et Gita imitare en ses victorias.
¡Tremolen iniquats! De ma barbara
venjansa, abuy et afectes comensan.
Marcha ab los carnicis; m'hoan
infernats, seran castigats; ya sab
Roma cuant granit es mon poder,
veji de lo que so capris; per causa
deba firhumna seré; lo que no ha po-
gut l'armor podra la fersa. (Surt.)
Bando. ~~Detente; espere.~~ No electi abando-
narlo en son furor; Que's salvissies
posible Roma y Cesar!

~

Acte Tercer. . .
 La majestuosa decoració,
 Escena 1^a

Casio Cimbrio, Decimo. Lima. Casca
 Conjurats, ~~Romans.~~

Casio. Roma renaxerá no ho eluptessis

s'atansa el moment desitjat. La

senyora del món esclavizada, abuy

trencarà ls grillons. Decimo Conjurats;

diris curts moments el tirá opres-

or hauna escritit. Lo que ⁿⁱ Pompeyo

ni Caton ni l'Asia pogueren al-

canzar, ho conseguim nosaltres avuy;

venjem a la patria; y en ven ben alta

per tot l'univers podrem erictar.

"Respectau a Roma que ja no es esclava."

Cimbrio. Preparats estau tots els armiels

com veus; disposats a morir, o a feris ^{matar}

pera viure lliures.

Decimo. No esta entre vosaltres e Marco
Bruto el mes encarnissat enemieli
de Cesar; l'autor de la empresa, que
ha rebut nostre jurament; l'autor
de la empresa que deu el puruyal
velluà el primer; ¡ Ell jura de
Catalan falsar á sa promesa!; Si hau-
rà Cesar descobert nostre ^{conjura} secret?
¡ Ah! Ja arriba; pero ~~esta~~ abatut;
palit y confus presentat.

Escena 2^a

Dits Bruto.

Casio; Quina novetat ha pogut eclipsar
son valor y aterrar ta virtut?; Ens
^{descobert} haur ~~venut~~ tal volta?

Bruto. Cesar ignora sa proccissim fi; en vosal-

tres confia, pero haya un misterio
que vos honoriara

no. Es traeta del exterminio de Cesar ó
del nostre? Morir sabrem; tremolar
ja may.

Bruto. Dech la mort del opressor a Roma,
a la felicitat dels mortals, al resplan-
dor dels sigles venidors, el mo-
ment, lo blasch, lo bras, tot estava
preparat, yo esperaba al honor del
primer... pero, com pacteixem...
¡so son fill!

Timbrío. ¡Son fill!

Casio. ¡De Cesar!

Decimo. ¡Pobre patria!

Bruto. Cesar ab secret llas estava
unit ab la jermana de Cato

d'aquí et llas jo sol l'infelis fruit
per mon martiri.

Cimbric. ; Tu fill del opressor!...

Casio. No es possible; ton cor y modo de
obrar, desmenteixen el ton naixement.

Bruto. No; mon oprobí es cert; vosaltres
habeu de decidir de ma disort jo

vos ho suplich. Sigau mes jutjes,

il·lustrame; posau en mon lloch;

(Pausa.) Pero callau; apartau la vista; (82)

10) ; Ningú sab apartar-me del abiss?

¿Ningú sab lliurar-me del horror y

del delicté? ; Estas emosionat Casio?

Casio. Si; per el consell que veuix a darts.

Bruto. Sigas-me franch amich.

Casio. Si tu no fossis mes que un ciu-

taclat vulgar y obscur, ya t'hauria dit

"Sigeas tirá saembe com son pare,
enfonsa l'estat, en lloch de rectitud,
tirará la patria un encobert
menos, y un enemich mes per castigat."

Pero ¿parlo á tu; al proclero jeni de
nostra libertat; al heroe digno que
ab ardent cor y desitjos mes esquisits
del be, va saber purificar tota la sang
que del tiráu habia rebut; Tu recordas
la furia ab que Catilina amenssa
á Roma en son desbari?

Bruto. No puch oblidarho.

Cesio. Donchs be; respon. ¿Si Catilina
aquell dia mateix que va vench en sa
patria, y el Senat fingué per convenient
desterrarlo, ¿haqués eridat amanya-
gant y ¿haqués dit "Es el meu fill"

precisat a' elejir entre nosaltres y
aquell monstre feroce y endurit,
¿Que haurias fet?

Pruto, ¿I això em preguntas?

¿Com podria habermes desmentit?

No es ma virtut tan debil com la
judicau. Entre un home y la patria
no he clupat may.

Casio. Et Senat, s'explica per medietat;

tal es nostre deber, si s'cumplim, la
patria es lliure y salva pera sempre.

Mes eligam; ¿Acas has persebut
clintre ^{don} el pit palpitant aquella tur-
bació, aquells erits forts irresistibles

que'l populacho en ses deliris atribueix
a' la naturalesa?

¿Una sola paraula del tiranic ha

lograt tornar en tu ab tanta prompti-
 tud l'amor de patria, els debers de
 ciutadà, el jurament mateix?

¿Per haber revelat aquest secret,
 venentse per pare de tal fill,
 es acusa Cesar menos delisient?

¿Has deixat de ser amic nostre?

¿Has deixat de deurens son valor,
^{y de} son bras, sa vida l'alt sacrifici?

¿Per ser Cesar son pare, descommeixes
 à Roma per mare?... ¿Habem perdut
 el precios nom de jermans seus?

¡Oh jove! Si has nascut dins de las
 muralles de Roma, si has estimat
 la virtut de Scipion si has meregut
 l'apreci de Pompeyo, ^{y la intimidad} jerebre del
 gran Cato, de ~~Casi amic,~~

¿Que mes pretens?... Aquelixos son
els llasos sagrats, los de mes, son de
tu indignes. ¿Que importa que un
líria es rindes al ^{arbitriu} arbitri de una debil
dona y per casualitat s'hoja elat
la vida? Posu en olvit l'error de la mare,
Caton cuiola de los primers anys,
Qui s'ha donat sa virtut, son pare ha
estat; ^{romp} folla l'indigne y vergonyos
nu ab que tenen subjecte son culte
sa voluntat, son valor corresponga
al jurament, y ~~seccament~~ a Roma
en ses perills, son culte

Bruto. ¿Que diu vosaltres amichs meus?
Cimbric. Que judiquis a Casio per no-
saltres, y a nosaltres per ell; tots sen-
tem lo que senten els bons, y si alguns

fossen capassas de pensar distint,
 puquin perdre el nom de romans
 y que la Patria els tracti com in-
 dignes; Pero, ¿ai que ve el prequitar?
 consulta ai ton cor.

Pruto. Doncs be amichs; mon cor ele
 bat ai bat vos obro. El negre horror
 veuen en ell escrit. Res puch ni
 dech amagarvos; ajitai me trobo y
 commoquit; per primera vegada
 llágrimas he clerramat. No obstant
 estig pronte ai servir ai la patria apre-
 rar de tot, y ai matar al mateix
 Cesar si es precis; de ploro el que l'
 hi deya el ser; veix en ell ai mon
 pare y ai un delinquent; Ah!
 ¿Quantas vegadas he desitjat la mort

que preparem para vos delictes!
pero ab tot habeu de saber que lo
que he ofert subre' conplido; yo me
honoritso pero prefereixo Horror, e'
ser fierjur. Cesar vindra a' parlar me
aqui mateix; imploro de mes Deus fech
y energia, ^{metaque,} puga jo interesoarlo persuadir
lo inclinarlo a' la virtut y aixis salvar
la patria y apartarlo del precipici;
mes si no valen persuasions ni supli-
cos, a' haverenhi el cor ab mil pun-
yals; yo apartare' la vista; que no siga-
dit que ha pagut mes mon pare que
la patria.

Casio. Descansen en las ofertas com si aqui-
mateix ens parlessin. Cator, Roma y
nostres Deus (Guston.) (Entran en lo capitol.)

Escena 3^a

Bruto.

Ha arribat el moment de parlar hi.

Atlla ^{veita} el Capitoli que espera son fi.

¡Oh Cels! llinaume de son oeli; dete-
 nin els punyals venjatius abats ja
 pera enfonsarse en son pit; que Ro-
 ma obtinga tot son crimyo; que siga
 Cessar just y ciutada y pugya en bo-
 na hora dar hi el nom de pare.

Ell cep aquí i encamina; ¡Oh som-
 bra de Catón! baixa en mon auxili
 sostentme en la virtut.

Escena 4^a

Cesar Bruto.

Cesar. ¡Te; que vols?; Bon cor i ha abla-
 mit?; Vols ser mon fill?

Bruto. Seré ton fill si tu ho ets de Roma.
Cesar. Fer Republicà!! et n'acquies deliris
deixas transportarte?; Has pretes
parlar ab mi pera insultarme?
; Quant jo mes que may conclades
cleramo sobre tu els meus beneficis,
euant aespera salt acatament
y el respecte del mon somni, ni ma
bondat son en common ni en lo
imperii trobas abreactiu?; Com
miras el tron?

Bruto Ab horror,

Cesar. Ab compadeixo, pero no aadmi-
ro; y hasta a perdone com no m'arri-
bis a aburrir.

Bruto. No Cesar; yo a estimo; ^{abans} antes de
coneixete com a pare, mon cor estava

en favor teu per dos fets dignes;
 Am lamentaba, si, de haberte
 vist ser a un temps la gloria y
 l'oprobri de la patria; de t'esto y
 abominar a Cesar Rey; mes Cesar
 eintacta de son passat orgull arre-
 pentit, fora un Deu fidel car a qui
 ma sang oferia ab gust en sacrifici.
 Cesar; Que reprers en mi?

Oratio. Tu tirania.

Escolta mas suplicas, els avisos sa-
 lucrables de Roma y del Senat.
 No despresis les llágrimas de
 un fill; Vols ver el primer home de
 la terra y gosar de un dret mes sa-
 grat que el que l'ha donat la
 gloria de las armias?

Cesar. Explicat.

Bruto. Si ets d'uenyó del món, si el miras
ja lligat a son carro, mostres granit,
rom sas cadenas, sigas romà y re-
nuncia a la corona.

Cesar. ¿Que m'propusas!

Bruto. Lo que Sila va fer. Ningú
ha derramat mes sang, pero un
cop la patria es va veurer en llibertat,
tot ho va olvidar. Podeixat de victi-
mas romanes a quell ilustre y bar-
baro cinesi, abandonant son tron
ensangrentat, esborra d'un cop
tots sos delictes; imita jèneros sus-
virtuts, ya que son pit no ha hostet-
jat vicis; has sabut perdonar als
contraris, no bastan sols merits es

precis que demostren son amor al es
 tât y a Roma ab son desinterès y
 abnegació; si aixis ho fas, ens veuràs
 prostrats y sumisos a la virtut de Cesar
 llavors reinuràs en els cors, llavors
 tindré la gloria de ser son fill.

Cesar. Roma demana un Senyor, y pre-
 veita que tu ho advertiràs evant ja
 siga tard. Menca és vos ciutadans mes
 soberbos que els mateixos reys; han
 cambiât las costums, y ab ellas claver
 cambiarse las lleys. La Libertat aquest
 aquest grant do del Cel do divi, s'ha
 acclut al diet de injuria; Roma que
 un dia podia destruir el mon, avuy
 es destruida per sos propis fills. Los
 noms de Republica, de Patria, de Ley y de

virtut d'han convertit en parcules
sunt buidas com hermeses; Ho fre-
quents discordias y guerras interiors
entregats, parlis de aquets temps
corromputs com si d'robessis en les
temps de Decio y Paulo Emilio. Seduit
per Caton, preveix que la fatal virtut
conduira al precipici al estat ya su-
mateix. Desenganyat al fi; segueix su-
nis els consells de Cesar victorios, de
aqueixa pare infelis compactescut de
los horrors que tant saprecia; cedeix
a mos prechs, mostra fill meu, don-
son cor, la naturalesa d'criada; no fassa
ostentacio de insensible cor...

Bruto, ¡O Cels! Jo no se ahon so, ni lo que dich
~~haur~~^{haur} me un llamp y redusimme a cendras

¡O Cesar!

Car. Paula, fill meu; donem a que deus vol.

Paula. ¿Sabs que la vida esta en perill?

¿Que no haya Roma de cor, que no
siga el estjós de ser ton asseri? Si no t

mon la salut de Roma, fassan els

Deus que t moga ton interes y ton

destino. Un jeni benefactor resideix

en mi; no es licit d'uptar si t es favo-

rable, ell m'empeny, m'esita, m'esti-

mula, per ses instancias a los seus

me postro; (Pajonolla.) En nom dels

Deus immortals que ja ton cor ha jurat

en obit, en nom de ton merit y virtuts

en nom de la patria y de tu mateix,

en nom de aquest fill que t estima

y se sent frem estremeixen al mirant,

et supplicis que attingas bonos ad
mas plegarias.

Cesar. Deixam cor empedernit; primer
cambiará el mont ^{son cours} cubern que mon ^{intent} fit.

Bruto. (Falsa.) ¿Aixis respons?

Cesar. Lo que jo he resolt, deu complir lo
el poble á son pesar.

Bruto. (Ploras.) Adéu Cesar; á déu!

Cesar; Ploras?; Ploras per que un rey estableix
son domini; ó ploras la sort de la Patria?

Bruto. Per tu ploro; y á deu ja que de res
heu servit mas supplicis. (Furt.)
(Entra en lo capitoli.)

Cesar; Ohrigor que sorte l'heroisme!

¿Per que no m'es possible fins aquest
extrem apreciar la republica!

Escena 5^a

Cesar. Dolabela, Romans,
(Surten del Capitoli.)

Calpurnia. Reunint se troba el senat en lo
^{capitoli}
~~capitoli~~ temple; el tron y las insignias
 repousats esperant a Cesar: els romans que
 sa vida y sos vots s'han venut, frontes
 estan a insensar la estatua; yo s'pre-
 sento un gros numero de ciutadans
 que clamant impoients pera que el
 Senat fiesi sos destins. Mes si Cesar
 volgues escoltar a un soldat leyal de
 son partit, a passar la conquesta ce-
 remonia; per raho dels presajis; los sa-
 bis y encliviss que respectem y los ma-
 seixos Deus s'imposen aquest insig-
 nificant sacrifici. (Leva enforquim.)
 Traetan se de reinar; pot Cesar ni
 un instant retardarla?
 ¿Qui's ha atrevit?... (Don un tro.)

(Per un tra) confusió.

Dotabela. La naturalesa confirma nostre
trist presagi; hasta el cel ab ses fumentos
anguris...

Cesar. No, Dotabela no; yo no so mes que
un home; es desvariada pensar que el
cel se interessi tant per la sort de Cesar,
que curri bi a transformar la naturalesa
interceptant el curs dels sigles
per son albir o per sa ruina; ¡Però
que visca un dia mes ó mena tinchà
confun els elements confunclis el
pare del Deus... nostre anys se ab son
dit marcats en lo alt del Olisipo,
nosaltres sens contrast y sens ^{no} retrais
cumplim sa invariable voluntat.
Res ting que temer.

Dotabela. Miria que existeixen a propi teu
terribles enemichs que no acostumats

temo; vulgam els Deus, que m'engany-
yi en mon presentiment.

Cesar. Val mes morir que deixar la mort
Anem al temple, capitolí. (Glam y to')

Escena 6^a

Dolabela. Romanus.

Dolabela. Ja ho habeu sentit; ¿Pot ha-
ber un cor mes jeneros y mes heroich?

¿Cintacens, ¿vingu' mes que Cesar
de nostres homenajes s'ha fet digne.

¿Oh pobles que admirau sas virtuts,
junteu vostres vots abtes meus;

Confieuen els honors soberans que
vos ^{particularis} ^{meu}
~~el senyor~~ hi be preparats; en sa

defensa morim tots o vivim ab glo-
ria en son servey! ^(Remors dintre del temple capitolí.)
Pero ¿que es aquei-

xa confusió...? ¿Que son aqueixos crits?

(Glau y tró)
vits dels
(Conjurats d'intre.)

ms. Mòria el tíra

ms. Mòria l'opressor.

Fots, ubon a mòria. capítol

(Just Cesar del temple com fugint se

deixà al peu de la estatua de Pompeyo.)

Los conjurats el persegueixen puñal

en mà.)

Escena 7^a

Dits Cesar, Bruto, Cassio, Cimbric Deci

Antonió.

mo Cassio, Lina y altres conjurats, y lictor.

Cesar. (Veient a Bruto que te son puñal al

sot); Tu també fill meu?

Bruto. (Clavant l'hi el puñal.)

Paga los delictes.

Cesar. Ah Cruel parricida! (Glau y tró.)

Antonió y Cesar Si; aqueix interpret, era son fill. Roman; You fill!

(Se cubreix ab lo manto; los demes

conjurats l'activillan materialment

oi sumy a la clau, y com en terra als
peus de la estatua de Pompeyo. Cada
personatge pren la actitud convenient a la situació.
Bruto. ; Consumit este el sacrifici. ; Oh!

Deus! soch un monstre! pero he com-
pletat ab la patria. (Desapareix.)

Casio. ; Acció heroica! que has versut
al mon! la empresa dels bons. Ha
completat; queda rompuetis les
caadenas; ; Visca Roma, visca sa
llibertat!

Tots; Visca!

Fi de la tragedia.

jurats (Dintre,) i Moria el dia!... papa
des delictes. Valor Cesario,

Polabela. Correm a salvarlo.

Escena 7^a

Cesario, Polabela, Romans.

(Punyat en ma.)

Cesario. ¿Ahont aneu? Tu ha mort.

Polabela. Anau en sa ma lo punyal
homicida rejicida; Romans! Moria
l'assessino.

Cesario. ¿Ració heroica! que hats versut al
mon; la empresa dels bons i ha com-
plert yo rompo les cadenas; viva
Roma, Viva la Libertat.

Polabela. ¿Quixis deixau sa sang ven-
je venjar?...

Cesario. Romans, Lo ai Cesar estimaba, era
mon amic; pero le mort per la

salut de Roma; volgues esclavisamos
yo he derramat sa sang y m'en glo-
rio. ; Qui hi haurá entre vosaltres tan
indigne del nom de roma tant co-
tant que plori per Cesar y sas cadenas?
; Qui será despreciable al seu extrem,
qui si la llibertat tant poch eslicte
que clami per un Rey. Dostres carnes
m revelau la aprovació; tots preferiu
la gloria al Tirano.

Roma 1^{er} Tu he has dit; Tirá he estat.
que meria son memoria record.

Carió. ; Oh venturoses fills de la patria!...
Conserveu pera sempre aqueixos no-
bles sentiments. Molt proude amics
es presentara a Antonio, yo vos recordo
que es la vera imatge de Cesar, que

